

Вільне програмне забезпечення в навчальних закладах та державних установах України

Москаленко О. М.

асистент кафедри математичного аналізу та інформатики

ПНПУ імені В.Г. Короленка

tepisch@ukr.net

Пащенко О. В.

старший викладач кафедри математичного аналізу

та інформатики ПНПУ імені В.Г. Короленка

aleks-p@ukr.net

На сьогодні серед пріоритетних напрямів державної політики у сфері освіти постійне підвищення якості освіти, її органічне поєднання з наукою, запровадження освітніх інновацій, інтеграція вітчизняної освіти до європейського та світового освітнього просторів. В значній мірі сприяти цьому можуть інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), інтелектуальною складовою яких виступає програмне забезпечення (ПЗ).

Поступовий перехід від пропрієтарного ПЗ до вільного у численних сферах його застосування (у тому числі в освіті та державному управлінні) є на сьогодні загальносвітовим трендом. Використання вільного програмного забезпечення виступає виразником демократичного поступу, свободи, відкритого суспільства та суспільства знань, а також права вивчати та ділитись своїми доробками з іншими. 9 вересня 2005-го року урядовці з 13 країн світу у звіті Світовому банку закликали країни до застосування відкритих стандартів інформаційних технологій і до зменшення державної залежності від виробників пропрієтарного програмного забезпечення, шляхом використання відкритого (вільного) програмного забезпечення. Світовий банк, у свою чергу, висловив свою зацікавленість у відкритих стандартах інформаційних технологій, насамперед задля сприяння економічному зростанню в країнах, що розвиваються. Відкриті стандарти є одним із важливих показників демократичного розвитку держави. Єврокомісією вільне програмне забезпечення є регламентованим у якості стандарту для використання в урядових і муніципальних структурах, органах громадського управління.

На сьогоднішній день вже цілою низкою країн визнано доцільність використання вільного ПЗ в державному секторі та сфері освіти. До таких належать, зокрема, країни Західної Європи, Японія, Китай, Росія, Індія, країни Скандинавії та інші. Експерти уряду Великої Британії (British Educational Communications and Technology Agency) дійшли висновку, що перехід на нові продукти Microsoft спричинить більше проблем, ніж переваг. На їхню думку, закладам освіти Великобританії не варто

оновлювати ПЗ до Windows Vista і Office 2007 та вищих версій, а звернути увагу на відкриті та вільні рішення на зразок ОС Linux та OpenOffice.

Цікавим є те, що у 60-70-х роках минулого сторіччя вільне ПЗ було звичним явищем. Проте з 70-х – початку 80-х років компанії почали обмежувати свободи користувачів і захищати розроблені ними програми копірайтами та поширювати виключно бінарні коди програм, з метою унеможливлення вивчення та зміни програм. На сьогоднішній день пропрієтарне ПЗ починаючи ще з 1992 року відчутно домінує на вітчизняному ІТ-ринку. Особливо це стосується державного сектору, чимала частка коштів в якому не завжди виправдано витрачається саме на закупівлю ліцензій пропрієтарного ПЗ. До 2000 року перехід до відкритого ПЗ в державному секторі видавався непростим завданням через недостатню кількість програм, легких для освоєння. У 2005 році представники Української Асоціації розробників та користувачів Вільного (Відкритого) програмного забезпечення навіть звернулися до Кабінету Міністрів України з листом, в якому наголошувалось на критичності ситуації із виробництвом і поширенням вільного та відкритого програмного забезпечення в Україні. Проте протягом останніх років спостерігається накопичення достатньої кількості програм зі зручним інтерфейсом для користувачів, котрі поширюються за вільними ліцензіями.

В Україні задля врегулювання проблем, пов'язаних із широким застосуванням вільного ПЗ було підготовлено та доопрацьовано проект Закону «Про використання відкритих і вільних форм інтелектуальної власності, відкритих форматів даних та Відкритого (Вільного) програмного забезпечення в державних установах і державному секторі економіки». На жаль, він ще й до сьогодні проходить узгодження в міністерствах. За словами Міністра освіти і науки України Івана Вакарчука, лише у 2008 році було вперше здійснено кроки з впровадження вільного ПЗ у системі профільного міністерства.

Перевагам вільного ПЗ є відкритість кодів програм, відсутність витрат користувачів на придбання ліцензій, безкоштовність (або невисока вартість екземпляра при промисловому виробництві та розповсюдженні копій), безпечність (від вірусів), можливість вільного копіювання та розповсюдження програм, можливість модифікації програм і розробки на їх основі рішень, необхідних для національної економіки, уряду або приватного сектору, висока швидкість розробки нових релізів, випуску нових поправок і програмних продуктів.

До недоліків же вільного ПЗ відносять: відсутність підтримки розробників, меншу сферу функціональності, а також значно меншу популярність серед користувачів (консерватизм і психологічна інерційність користувачів відносно використання ВПЗ) та високі вимоги до рівня фахівців, котрі займаються впровадженням і підтримкою використання ПЗ (а це впливає, у свою чергу, на високу вартість володіння

ПЗ). Проте нерідко вільне ПЗ постає не гіршим за пропрієтарне, особливо, коли йдеться про співвідношення «ціна-якість». Вільне програмне забезпечення дає свободу у керуванні комп'ютерами, на відміну від пропрієтарного дає можливість вивчати самі програми та виступає опосередкованим стимулюючим фактором до навчання [1].

Крім цього, перехід на вільне ПЗ здатен стимулювати розвиток вітчизняного програмного забезпечення, а також сприяти боротьбі з піратськими продуктами. Проте недостатня обізнаність населення стосовно його переваг, а також доволі спорадичні згадки про вільне ПЗ у вітчизняних медіа також є однією з причин інерційності користувачів у даному питанні. Більшість людей сприймає вільне ПЗ в якості чогось нового та невідомого, а відтак має критичне ставлення до цього явища.

Втілення в життя переваг вільного ПЗ є доволі непростим процесом, котрий вимагає системного бачення, прогнозування та поетапного планування. А це, у свою чергу, повинно брати до уваги тенденційність людей до протистояння будь-яким змінам [2].

Таким чином, на сьогоднішній день вже цілою низкою країн визнано доцільність використання вільного ПЗ в державному секторі та сфері освіти. Вільне програмне забезпечення містить у собі чималу кількість важливих, у тому числі й стратегічних, переваг, чи не найголовнішою серед яких є можливість суттєвого заощадження бюджетних коштів. Проте нормативна неврегульованість, недостатня обізнаність населення стосовно його переваг, а також несистемні згадки про нього у вітчизняних медіа є найголовнішими причинами інерційності користувачів у даному питанні.

У перспективі:

- розглянути можливість існування єдиного стандарту українізованого ПЗ в державних установах;
- залучення вітчизняних і іноземних компаній до впровадження сучасного вільного програмного забезпечення в освіті та державному управлінні;
- формування депозитарію вільного програмного забезпечення на базі мережі регіональних і центральних серверів, що дасть змогу швидко оновлювати програми;
- визначення тих установ, в яких буде реалізовуватись пілотний проект із впровадження вільного програмного забезпечення.

Список використаних джерел

1. Чому школи повинні використовувати виключно вільне програмне забезпечення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.pedagog.org.ua/text/news/20080228/20080228.html>
2. Free Software in education Advise, vision and proposed action plan [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ond.vlaanderen.be/ict/english/free_software_in_ed_Flemish_Community_advise.pdf